

Міщенко А. Л.

**ЛІНГВІСТИКА ФАХОВИХ МОВ
ТА СУЧАСНА МОДЕЛЬ
НАУКОВО-ТЕХНІЧНОГО ПЕРЕКЛАДУ**
(на прикладі німецькомовної фахової комунікації)

Вінниця
Нова Книга
2013

УДК 81'25
ББК 81.07
М 71

Відповідальний редактор:

Академік НАН України Володимир Анатолійович Широков

Міщенко А. Л.

М 71 Лінгвістика фахових мов та сучасна модель науково-технічного перекладу : монографія / Міщенко А. Л. — Вінниця : Нова Книга, 2013. — 448 с.

ISBN 978-966-382-493-2

Робота являє комплексний та систематизований реферативний огляд новітньої моделі науково-технічного перекладу, основу якої складають лінгвістичні, прикладні та системотехнічні методи, як конститутивної складової глобальної фахової комунікації.

Розрахована на перекладачів, викладачів ВНЗ, студентів перекладацьких та філологічних спеціальностей та усіх тих, хто цікавиться проблемами науково-технічного перекладу в умовах сформованої індустрії лінгвістичних послуг.

УДК 81'25
ББК 81.07

Наукове видання

Міщенко Алла Леонідівна

**Лінгвістика фахових мов
та сучасна модель науково-технічного перекладу**

Монографія (українською мовою)

Редактор *С. І. Мазур* Технічний редактор *Ж. С. Швець*
Коректор *Л. Я. Шутова* Комп'ютерна верстка: *Д. С. Бочаров*

Підписано до друку 19.08.13. Формат 60×84/16. Папір офсетний.

Гарнітура Minion. Друк офсетний. Ум. друк. арк. 26,13.

Тираж 100 пр. Зам. № 725.

ПП “Нова Книга”

21029, м. Вінниця, вул. Квятека, 20

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції ДК № 2646 від 11.10.2006 р.

Тел. (0432) 52-34-80, 52-34-82. Факс 52-34-81

E-mail: info@novaknyha.com.ua www.novaknyha.com.ua

ISBN 978-966-382-493-2

© Міщенко А. Л., 2013
© Нова Книга, 2013

ЗМІСТ

Перелік умовних скорочень	7
Вступ	10
1. Фахова мова та фаховий текст у контексті лінгвістичних досліджень	14
1.1. Термін “фахова мова”	14
1.1.1. Фахові мови як результат інструменталізації загальнонавчальної мови.....	16
1.1.2. Стратифікація фахових мов.....	18
1.1.3. Соціальна роль фахових мов у сучасному суспільстві	21
1.2. Фахова комунікація у глобальному суспільстві	23
1.3. Фаховий текст	28
1.3.1. Класифікація і типологія фахового тексту.....	30
1.4. Вербальна комунікація й теорія мовленнєвих актів	38
1.4.1. Вербальні маркери ілокуції	43
1.4.2. Невербальні маркери ілокуції	46
1.5. Темо-ремне членування речення й тексту.....	52
1.6. Когеренція та когезія як засоби змістовної та формально-логічної зв'язності текстової інформації.....	65
1.7. Стилистичні характеристики фахового тексту.....	75
1.8. Граматичні особливості фахового тексту	84
1.8.1. Граматичні засоби вираження процесуальності.....	85
1.8.1.1. Процесуальний пасив.....	85
1.8.1.2. Результативний пасив	88
1.8.1.3. Еквівалентні форми пасиву	89
1.8.2. Імператив та імперативний інфінітив.....	92
1.8.3. Умовний спосіб	92
1.8.4. Мовні засоби атрибуції фахового тексту	98
1.9. Загальні принципи створення фахового тексту.....	102
1.10. Лінгвістичний аналіз тексту.....	107
1.10.1. Лінгвістичний аналіз загальнонавчаного тексту	107
1.10.2. Опозиція “загальнонавчаний текст — фаховий текст”	110
1.10.3. Типологічні й контрастивні характеристики фахового тексту.....	119
1.10.4. Культурні традиції фахового тексту	139
1.10.5. Оптимізація фахового тексту	151
1.11. Усний фаховий текст як об'єкт лінгвістичного аналізу	158

2. Термінознавство та фахові мови	163
2.1. Становлення термінознавства як самостійної лінгвістичної дисципліни	163
2.2. Основи теоретичного термінознавства.....	167
2.2.1. “Поняття”, “терміносистема” та “системність терміносистем”.....	168
2.2.1.1. Поняття та його властивості	168
2.2.1.2. Системність терміносистем	169
2.2.1.3. Системні зв’язки у терміносистемі	170
2.2.1.3.1. Логічні відношення понять терміносистеми	170
2.2.1.3.2. Онтологічні відношення понять терміносистеми	172
2.2.1.3.3. Тематичні відношення між поняттями.....	174
2.2.2. Дефініція терміна	175
2.2.3. Термін, його функції і властивості.....	177
2.2.3.1. Структура терміна.....	181
2.2.3.2. Термінотворення.....	183
2.2.3.2.1. Семантичні способи термінотворення: термінологізація, транстермінологізація та ретермінологізація	184
2.2.3.2.2. Деривація	190
2.2.3.2.3. Композиція та словоскладання.....	195
2.2.3.2.4. Скорочення слів	199
2.2.3.2.5. Запозичення	199
2.2.3.3. Парадигматичні зв’язки термінологічних одиниць: синонімія, гіперо-гіпонімія, омонімія, полісемія.....	210
2.2.3.4. Функціональні аспекти термінологічної лексики	218
2.2.3.5. Стилстична транспозиція термінологічної лексики: детермінологізація термінології та інтелектуалізація загальноживаної мови	219
2.2.4. Стандартизація термінології	225
2.2.4.1. Національні терміносистеми.....	225
2.2.4.2. Міжнародна стандартизація й інтернаціоналізація термінології.....	227
2.2.4.2.1. Уніфікація національних терміносистем на ґрунті інтернаціоналізмів	230
2.2.4.2.2. Ономасіологічний аналіз термінів комп’ютерної галузі й технологій	236
2.2.4.3. Координаційна діяльність в галузі стандартизації термінології	241

2.2.4.4. Термінологія і термінографія.....	246
3. Науково-технічний переклад у контексті глобалізаційних процесів	249
3.1. Позамовні чинники виникнення індустрії лінгвістичних послуг	249
3.1.1. GILT	253
3.1.1.1. Інтернаціоналізація та переклад.....	253
3.1.1.2. Локалізація та переклад	260
3.2. Контрольовані мови і фаховий текст.....	263
3.2.1. Опозиція понять “природна мова” — “контрольована мова”	263
3.2.2. Історія створення та концепція контрольованих мов	265
3.2.3. Контрольована німецька мова	278
3.2.4. Переваги та недоліки контрольованих мов	281
3.2.5. Програми контролю за дотримання КМ (<i>Controlled-Language-Checkers</i>).....	284
3.3. Термінологічне забезпечення проектів.....	298
3.3.1. Практична термінологічна діяльність.....	298
3.3.1.1. Дескриптивна та прескриптивна термінологічна діяльність	299
3.3.1.2. Систематична та контекстуальна термінологічна діяльність.....	299
3.3.1.3. Монолінгвальна, білінгвальна та мультілінгвальна термінологічна діяльність	300
3.3.2. Планування термінології.....	301
3.3.3. Підготовка термінології	302
3.3.4. Наповнення термінологічної бази та методи управління нею	307
3.4. Системи пам’яті перекладу.....	311
3.5. Машинний переклад та системи пам’яті перекладу.....	323
3.5.1. Архітектура системи машинного перекладу Language Weaver	328
3.5.2. Інтеграція систем: SDL — Language Weaver.....	332
3.6. Міжнародні стандарти обміну даними в галузі перекладу.....	337
3.7. Науково-технічний переклад та освітній стандарт	340
Додатки	346
Додаток А: тексти для аналізу: лінгвістика фахового тексту, менеджмент, фізика	346
А.1. Kontrollierte Sprachen und multilinguale technische Dokumentation	346
А.2. Weg vom “Trial- and Error”-Führungsstil	367
А.3. Die Prinzipien der speziellen Relativitätstheorie	372
Додаток Б: орієнтовна схема лінгвістичного аналізу тексту	382

Додаток В: англіцизми у німецькій мові, які не унормовані й не зафіксовані в академічних словниках, але активно вживаються носіями мови й належать до списку “модних” слів.....	396
Додаток Г: унормовані та рекомендовані дублети англіцизмів у німецькій мові.....	397
Додаток Д: міжмовні омоніми	400
Додаток Е: Характеристика термінів комп’ютерної галузі за етимологічним критерієм.....	402
Е 1. Спільнокореневі номінації	402
Е 1.1. Спільнокореневі терміни в англійській та німецькій мовах з однаковою графічною формою	402
Е 1.2. Спільнокореневі терміни в англійській та німецькій мовах з неоднаковою графічною формою.....	403
Е 1.3. Запозичення з англійської мови	404
Е 1.4. Спільнокореневі номінації германського походження	405
Е 2. Різнокореневі номінації.....	406
Е 2.1. Різнокореневі питомі й запозичені номінації	406
Е 2.2. Різнокореневі питомі номінації	407
Е 2.3. Різнокореневі номінації, запозичені з різних мов (різна мотивація)	407
Додаток Ж: Запозичення з інших мов в англійській мові-донорі й німецькій мові-реципієнті.....	408
Додаток К: Омонімізація та розширення семантичної структури раніше запозичених англіцизмів у німецькій мові-реципієнті	418
Додаток Л: Basic english (Ogden 1930).....	421
Список літератури	426
Список словників, словників-довідників та ілюстративного матеріалу	444